

■ **Doç. Dr. A. Kürşat ERSÖZ*** ■
Arş. Gör. Seher SERTTAŞ**

DEVLET MEMURLARININ İSNAT VE İFTİRALARA KARŞI KORUNMASI

THE PROTECTION OF CIVIL SERVANTS AGAINST JUVENILES AND SLANDERS

ÖZET

Devlet memurluğu, asli ve sürekli bir kamu hizmetidir. Memurluk, kamu hizmeti olma özelliğini bünyesinde bulunduran bir meslek olduğu içindir ki, memurun görev yaparken kendisini tam bir emniyet içerisinde hissetmesi gerekir. Görev gereklerinin ifası esnasında, kendisini şikâyet edilme tehdidi altında hissetmemesi, icra ettiği görevden kaynaklı olarak takdir yetkisini hukukun sınırları içerisinde kullanabilmesinin temini kamu hizmetlerinin sunuş kalitesi ile doğrudan alakalıdır.

Anahtar Kelimeler: İsnat, İftira, Devlet Memuru, Tazminat, Teminat.

ABSTRACT

The civil service is a primary and permanent public service. Since the civil service is a profession that includes the public service, the officer must feel fully confident in his duty. During the performance of the duty requirements, the fact that he does not feel threatened to complain and that he can use his discretion within the boundaries of the duty is directly related to the presentation quality of public services.

Keywords: Juveniles, slander, civil servant, compensation, indemnity.

* Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı

** Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı

GİRİŞ

Devlet memurluğu, bir kamu hizmetidir. Kamu hizmeti niteliğinde olan bir mesleki faaliyet olmasından dolayı, kamu hizmetine hâkim olan tüm ilkelerin memurun ifa etmiş olduğu bütün görevlerinde bulunması koşuldur. Aynı zamanda memurluk statü gerektiren bir işgal konusu olduğundan memurların hak, yükümlülük ve yasakları Anayasamızın 70. ve 128. maddelerinden hareketle kanunla düzenlenmiştir. Ülkemizde memurlar için temel kanun niteliğindeki 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (DMK)'nin 25. maddesinde de memurlar hakkında özel bir düzenleme yer verilerek, memurlara güvence sağlanmıştır.

Kanun koyucu bahsedilen yasal düzenleme ile memurların icra ettikleri görevler esnasında her türlü haksız karalama, sataşma, gerçek dışı isnat ve suçlamalara karşı korunmalarını, görevlerin emniyet duygusu içerisinde ifa etmelerini amaçlamaktadır. Esasında isnat ve iftiralara karşı korunma hakkı dar bir başlıktır. Aslolan idarenin memurunu koruma ve gözetim yükümlülüğüdür¹. Zira memurlar idarenin görünen yüzüdür veya daha açık bir ifade ile memurlar idarenin insan unsurunu oluşturmaktadır. İdarenin elindeki en önemli hareket vasıtası olan takdir yetkisini, memurlar kullanmaktadır. Takdir yetkisinin yanı sıra memurlar, idare adına harcamalar yapmakta, meslektaşları hakkında açılan soruşturmaları yürütmekte, atamalar yapmakta, kurumların stratejik kararlarını tayin etmekte, bu gibi idareyi bağlayıcı veya temsil edici birtakım tasarrufların içinde olmaktadır. Bu gibi tasarrufların herhangi bir aşamasında görev alan memurların ifa ettiği işlemler, hizmet alanın veya memurla bire bir muhatap olan kişilerin aleyhine de olabileceğinden, memurlar kin ve husumete maruz kalabilmekte ve sık sık isnat ve iftiralara uğrayabilmektedir. Kanun koyucu da bu gerekçeleri dikkate almak suretiyle memurluğun güvenceli bir meslek olması gerçeğinden de hareketle, memura hukuksal teminat sağlamıştır.

¹ Alman Hukuku'nda isnat ve iftiralara karşı korunma hakkı "Gözetim Yükümlülüğü (fürsorgepflicht)" nün alt başlıklarından birisi olarak ifade edilmektedir. Alman Hukuku için bu konuda bkz. § 78 Bundesbeamtenstatusgesetz, § 45 Beamtenstatusgesetz; Gözetim yükümlülüğünün Türk hukukundaki yaklaşımı için bkz. Akıncı, M., Danıştay Kararları Işığında İdarenin Gözetim ve Denetim Görevi, İstanbul, Legal Yayınevi, 2017, s.158 vd.

Çalışmada isnat ve iftiralara karşı korunma hakkının içerik ve anlamı, başta DMK olmak üzere, diğer kamu personel hukukunu ilgilendiren mevzuat hükümleri çerçevesinde ülkemizde uygulanışına yer verilerek görüş ve düşüncelerimiz izaha çalışılacaktır.

I. MEMURLARIN KORUNMASI

Memurlar, belli bir statüye bağlı olarak çalışmakta ve kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla kamu hizmeti ifa etmektedir². Memurların görevlerini icra ederken birtakım yükümlülükleri ile yapmaları yasak olan birtakım tavır ve davranışları bulunmaktadır. Memuriyetin aynı zamanda bir kamu hizmeti olduğu hususu dikkate alındığında, memurun tarafsızlık, devlete sadakat gibi temel birtakım yükümlülüklerinin bulunması doğaldır. Her ne kadar memur ile devlet arasındaki ilişki statü ilişkisi niteliğinde olsa da memurdan tam bir sadakat içerisinde tarafsızlık ve diğer yükümlülüklerine bağlı kalarak görevlerini icra etmesi beklenmekte olup³; devletin de memura yönelik birtakım sorumlulukları bulunmaktadır⁴. Memurların kamu hizmetlerini gerçekleştirmek için yaptığı faaliyetler ise bazen kişilerin özel menfaatlerine dokunabilmekte ve sırf bu nedenle menfaati zedelenen kişiler memur hakkında asılsız iddia ve şikâyetlerde bulunarak memurları korkutmak istemektedir⁵. Bu durum memurların bazı güvencelere sahip olmasını gerektirmektedir. Bir diğer ifadeyle, memurların yerine getirmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerini verimli, düzenli ve sürekli bir şekilde yerine getirebilmesi kendilerini güvende hissetmelerine bağlıdır. Aksi takdirde, memurun çalış-

² Akylmaz, B., M. Sezginer ve C. Kaya, Türk İdare Hukuku, Ankara, Savaş Yayınevi, 2018, s. 653; Günday, M., İdare Hukuku, Ankara, İmaj Yayınevi, 2017, s. 589.

³ Sadakat yükümlülüğü konusunda bkz. Akylmaz, B., "Türk Hukukunda Kamu Görevlilerinin Devlete Sadakat Yükümlülüğü". Danıştay ve İdari Yargı Günü 149. Yıl Sempozyumu, 2017, s. 15-34; Kaya, C., "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kamu Görevlilerinin Sadakat Yükümlülüğü". Danıştay ve İdari Yargı Günü 149. Yıl Sempozyumu, 2017, s. 35-58.

⁴ Devletin istihdam ettiği memura belirli bir yaşam standardı sağlaması, sağlık ve sosyal güvence bakımından emniyet içerisinde bulundurması, emeklilik güvencesi ile istihdam etmesi, Alman Hukuku'nda "Güvence İlkesi" (Alimentationsprinzip) olarak isimlendirilmektedir. Droeg, M., "Das Alimentationsprinzip in Zeiten der Schuldenbremse", LKRZ., 2014, s. 177; Hartmann, B., "Landesgrundrecht und Alimentationsprinzip", NWVB, 2014, s. 211. OVG Münster (6. Senat), Beschluss vom 04.12.2017 - 6 A 2553/16. Karşılıklı ilişki için bkz. Schnellenbach, H., Beamtenrecht in der Praxis, Münih., 2013, s. 249.

⁵ Gözler, K., İdare Hukuku II, Bursa, Ekin Yayınevi, 2009, s. 801.

ma performansı ve yürütmüş olduğu kamu hizmetleri olumsuz yönde etkilenecektir. Bu nedenle memurların özel olarak korunması ihtiyacı hâsıl olmuş ve bu ihtiyacı karşılayacak çeşitli hukuki düzenlemeler ihdas edilmiştir. Bu kapsamda hukuk düzenimizde memurlar, üçüncü şahıslara karşı cezai olarak korunduğu gibi, görevleri ile ilgili her türlü isnat ve iftiralara karşı da koruma altına alınmıştır. Böylece kanunlara hem adli kovuşturmadan evvel koyulan usullerle hem de sonrasında kötü niyetle ihbar edenler hakkındaki ihdas edilen hükümler ile memurlar, haksız ithamlarda bulunan üçüncü şahıslara karşı korunmak istenmiştir.

Çalışmamızın temelini memurların isnat ve iftiralara karşı korunması oluşturmakla birlikte, konumuzla yakından ilgisi olması sebebiyle kısaca belirtmek gerekir ki; memurlar cezai olarak koruma altına alınarak, gereksiz ceza kovuşturmalarına karşı korunmuştur. Bu doğrultuda memurların görevleri sebebiyle işlemiş oldukları iddia edilen suçların soruşturulması ve kovuşturulması özel kurallara tabi tutulmuştur. Anayasa'nın 129. maddesinin son fıkrasında "*Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır.*" denilmek suretiyle bazı istisnalar hariç, memurların yanı sıra diğer kamu görevlileri hakkında ceza kovuşturması yapılabilmesi izin şartına bağlanmıştır. Bu madde, memurlar ve diğer kamu görevlilerini kapsayan özel soruşturma ve izin sisteminin anayasal teminatını oluşturmaktadır. Benzer şekilde DMK'nin "*Kovuşturma ve yargılama*" başlıklı 24. maddesinde de "*Devlet memurlarının görevleri ile ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması ve haklarında dava açılması özel hükümlere tabidir.*" hükmüne yer verilmektedir. Bu hükümlerden hareketle 1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun çıkarılmıştır⁶. Bu kanun ile memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılana-

⁶ Ülkemizde memurların görevleri nedeniyle işlenen suçlardan dolayı özel bir soruşturma yöntemine tabi tutulmasının uzun bir geçmişi vardır. Bu konudaki ilk hukuksal düzenleme 1872 tarihli Memurin Muhakematı Nizamnamesi'dir. Daha sonra 1999 yılına kadar kamu görevlileri tarafından görevleri sebebiyle işlenen suçların kovuşturulmasında, 4 Şubat 1913 tarihli Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat (MMHK) uygulanmaktaydı.

bilmeleri için izin vermeye yetkili merciler ve izlenecek usulün esasları hüküm altına alınmıştır⁷. Kamu görevlilerinin suç işledikleri iddiasının soruşturulması ve kovuşturulmasından önce yetkili idari mercilerden izin alınması gerektiği öngörülmüştür. Böylece memurların yerli yersiz ithamlarla karşılaşması önlenerek gereksiz davalarla uğraşmaması, dava tehdit ve baskısı altında kalmamaları, görevlerini rahatlıkla yerine getirmeleri ve kamu hizmetlerinin aksamaması sağlanmak istenmiştir⁸. Memurlara görev suçlarında özel bir kovuşturma usulünün uygulanması bir ayrıcalık olmayıp, memurluk açısından bir teminat sağlama amaçlıdır⁹.

II. İSNAT VE İFTİRALARA KARŞI KORUMA

İsnat ve iftiralara karşı korunma hakkı, 657 sayılı DMK'nin 25. maddesinde memurlara tanınan haklardan birisi olarak ifade edilmiştir. Esasında isnat ve iftiralara karşı korunma hakkı, memurun idareye karşı sahip olduğu bir başka hak olan 'Güvenlik Hakkı'nın alt başlıklarından birisidir. Ancak DMK'de isnat ve iftiralara karşı korunma, ayrı bir hak olarak 25. maddede, güvenlik hakkı da yine bağımsız olarak 18. madde-

⁷ Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yalnızca görev sebebiyle yani görevden doğan suçları 4483 sayılı Kanun kapsamındadır. Görev sebebiyle işlenen suçlar, memuriyet görevinin yerine getirilmesi sebebiyle işlenen suçları içerir. Bir diğer deyişle, suçun memuriyet işleminin yapılması veya yapılmaması ile ilgili olması gerekmektedir. Görev sırasında olmakla birlikte görev sebebi dışında işlenen suçlar kapsam dışında olup, genel hükümlere tabidir. (Akylmaz vd., 2018: 703); Suçun kamu görevinden kaynaklanması için kamu görevlisinin icra etmesi gereken işleriyle ilgili olması, suç doğuran fiil ile kişinin görevi arasında illiyet bağı bulunması gerekmektedir. Çağlayan, R., "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanunun Hakkında Bir Değerlendirme". Atatürk Üniversitesi Erzincan Fakültesi Dergisi, 7(1-2), 2003, s.117; D2D, T. 22.06.2000, E.2000/2035, K. 2000/2963, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

⁸ "Memurlar bireylerle olan ilişkileri nedeniyle, kin ve düşmanlıkla karşılaşabilirler. Hatta özel kişiler memurları, yalnızca tehdit ederek zorlayarak değil, gereksiz yere hukuk ve özellikle ceza davası açarak sindirebilir, ürkek ve iş yapamaz duruma itebilir. Böyle bir memur da herkesi memnun etmek için işi idare etme yoluna sapabilir. Zira gereksiz yere yargı önüne çıkmak ve giderlere katlanmaktansa, edilgen kalmak daha iyidir. Böyle bir tutum ise kamu hizmetini aksatacak, bireylerin gözünde yönetimin güvenilirliğini ve saygınlığını sarsacaktır. Öte yandan kamu görevlilerinin sık sık kimileyin de yanlışlıkla ceza mahkemelerinin önüne çıkmaları devletin ve ulusun güvenliği açısından da sakıncalı olabilmektedir. Devletin gizli sırları tehlikeye düşebilmektedir. İşte bu deneyimleri yaşayan toplumlarda yasa koyucular; memurların yerli yersiz yargı önüne çıkarılmasını önlemek ve onları görevlerinden ayırmamak eğiliminde olmuşlardır. Bu eğilim, ilk dönemlerde hükümdar tarafından duyunsanmış, kendisini temsil eden memurunu hükümdar denetim dışında tutmuş, dava açılmasına gerek duyduğunda ise bu izni kendi vermiştir. Kimi çağcıl devletlerde de aynı kaygılarla bu yola gidilmiş ve yönetsel güvenceyi sağlayan sistemler öngörülmüştür." Selçuk, S., Memur Yargılaması Hakkında. İstanbul, TÜSIAD Yayınları, 1997, s. 19.

⁹ Çağlayan, s. 109.

de düzenlenmiştir. Oysa güvenlik hakkı; kanunda yer alan tüzük ve yönetmeliklerin kendileri için aynen uygulanmasını talep etme, kanunda belirtilen haller dışında memurun memurluğuna son verilememesi, aylığının kesilememesi ve diğer haklarının elinden alınamaması, çalışılan kurumla ya da amirle ilgili şikâyetle bulunma ve dava açabilme hakkı, memur hakkında yapılmış olan ihbar ya da şikâyetlerin gerçek dışı olduğu kanaatine varıldığında şikâyeti yapanlar için kamu davası açılması gibi durumları da içine alan daha ilkesel ve kapsayıcı olan bir haktır.

A. Genel Olarak

Hukuk düzenimiz, asılsız isnat ve iftiralarda bulunarak, memur hakkında soruşturma ve kovuşturma açılmasına sebep olanlar hakkında ayrıca yaptırım koymak suretiyle *temiz ve dürüst Devlet memurları*¹⁰ hakkında güvence sağlamak istemiştir. Bu kapsamda DMK'nin 25. maddesinde ve 4483 sayılı Kanun'un 15. maddesinde kamu görevlilerinin görevleri ile ilgili işlemiş oldukları suçlardan yargılanma usulünü düzenleyen hükmü yer almaktadır¹¹.

B. Korumanın Koşulları

Memurların isnat ve iftiralara karşı korunabilmeleri için gerekli olan koşullar, mevzuat metinlerinde maddeler halinde sayılmamış olsalar da,

¹⁰ Kanunun gerekçesinde şu ifadelerle yer verilmiştir: "Madde, kamu hizmetlerini yürütürken bâzı kişilerin haksız ve kanunsuz maksatlarına hizmet etmeyen Devlet memurlarına karşı bu kişiler tarafından garazan tertip ve isnadedilemekte olan iftira ve hakaretlerden temiz ve dürüst Devlet memurlarını korumayı amaç tutmaktadır. Usulüne uygun bir surette yapılan soruşturma veya kovuşturmada böyle bir sonuca varıldığı takdirde, memur, hakaretçi veya iftiracı ile karşı karşıya bırakılmamakta, merkezde en büyük âmirin, illerde de valilerin Cumhuriyet savcılarından kamu davası açılmasını istemeleri esas kabul edilmektedir. Böylece yapılacak işlemlerde 'birçok iftiranın önenebileceği umulmaktadır' Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi'nin 7.9.1964 tarih, 71 - 2200/3844 sayılı, TBMM 977 sıra sayılı Devlet Memurları Kanunu Gerekçesi, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c042/mm__01042129ss0977.pdf, erişim tarihi: 29.12.2018.

¹¹ Aynı minvalde özel kanun ve yönetmeliklerde düzenlemeler olduğu da görülmektedir. Buna göre bkz. 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 90. maddesi, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 76. maddesi, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı Personel Yönetmeliği (RG., 21. 1. 2017, sy. 29995) m. 33/ 1. Türk Standartları Enstitüsü Personel Yönetmeliği (RG., 14.07.2002, sy. 24815) m. 21/ II. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunda Memur Statüsünde İstihdam Edilen Personel Yönetmeliği (RG., 24.09.2008, sy. 27007) m. 102/ 4 gibi.

bu konudaki başat kaynağımız olan DMK'nin 25. maddesinden hareketle birtakım çıkarımlarda bulunabilmemiz mümkündür.

1. Hakkında Haksız Şikâyet, İsnat veya İftirada Bulunulan Kişinin 'Memur' Sıfatını Taşımaması

DMK'nin 25. maddesi gereği, isnat ve iftiralara karşı korumadan istifade edebilmek için öncelikle mağdur olan kişinin 'devlet memuru' sıfatını taşımış olması gerekmektedir. Çünkü çalışmamızın konusu olan mezkûr kanun hükmü, memurların haklarını düzenleyen başlık altında yer almaktadır. Anayasamızın 128/1. maddesi¹² ile ifade edilen "memur" kavramı, DMK'nin 4. maddesinin A bendinde tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda memurlar; mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilen kişilerdir. Daha açık ifadeyle memurluk, "asli ve sürekli niteliği olan, idare ile arasındaki ilişki bir sözleşme ilişkisi olmayan, statü ilişkisi biçiminde tezahür eden, kamu hukuku formunda ortaya çıkan, bir kamu hizmeti ilişkisidir."¹³ olarak tanımlanabilir¹⁴. Memurların atanmaları, ilerleme ve yükselmeleeri, ödev, hak ve sorumlulukları, aylıklarını ve ödenekleri, kısacası bütün

¹² "Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür." Ancak fıkra, memur ve diğer kamu görevlilerinin tanımını yapmamakta, yalnızca bu kişiler eliyle yürütülecek görevleri belirlemektedir. Anayasa Mahkemesi'nin aynı doğrultuda vermiş olduğu bir kararı şu şekildedir: "... Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasında "Devletin kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür" denilmektedir. Bu kuralla açıkça memur ve kamu görevlisi tanımı yapılmamış, onlara gördürülecek iş belirlenme yoluna gidilmiştir." AYM., T. 22.11.2007, E. 2004/114, K. 2007/85, RG., 24.12.2007, sy. 26736. Bu husus hükmün gerekçesinde, tanımın Anayasa'da yapılmasının imkânsızlığı ile açıklanmıştır. Anayasa'nın 128. maddesinin gerekçesi için bkz: Bakırcı, F. ve Ş. İba, Gerekçeli ve Notlu 1982 Anayasası (2017 Değişiklikleri, Cumhurbaşkanlığı Geri Gönderme Gerekçeleri ve Anayasa Mahkemesi Kararları Dâhil Bütün Değişiklikler ve Gerekçeleriyle), Ankara, Turhan Kitabevi, 2017, s. 446.

¹³ Ersöz, A. K., "Devlet Memurlarının Siyaset Yapma Yasağı ve Değerlendirilmesi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 26(7), 2016, s. 73.

¹⁴ Danişay ise bir kararında memuru şu şekilde tanımlamıştır: "Kamu idare ve kurumlarında kamu hizmetlerini yürüten kişilerden; idare örgütüne ve hizmet kadrosuna sürekli biçimde girmiş ve onunla kaynaşmış olan, örgüt içinde ve aralarında hiyerarşi bağı ve kendilerine özgü statüleri bulunan, görevleri dışında da bu statüleri ile resmi sıfat ve yetkilerini koruyan, kamu hizmetinin gerektirdiği alanlarda uzmanlaşmış olanlar memur sayılırlar." D1D., 19.12.1996, E. 1996/ 131, K. 1996 / 242, Sinerji İçtihat Bilgi Bankası.

özlük işleri DMK’de düzenlenmiştir. Memur tanımı içerisine girmeyen, kamu işçileri, seçim yoluyla gelen kamu görevlileri, sözleşmeli personel gibi kategoriler içerisinde yer almakta olan kişiler, bu korumadan istifa edemeyeceklerdir¹⁵. Ancak 4483 sayılı Kanun’un 15. maddesinde “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin” ibaresi ile memurlara ek olarak, diğer kamu görevlilerinin de belirtilen madde kapsamında yer aldığı görülmektedir. Diğer kamu görevlileri, 1961 Anayasası’nda yer almayan, Türk idare hukukuna 1982 Anayasası ile giren bir kavramdır. Ancak bu kavramın içeriğini, kimlerden oluştuğunu belirten bir hüküm Anayasa veya kanunlarda yer almamaktadır. AYM bir kararında Anayasa’nın 128. maddesinde geçen diğer kamu görevlilerinin, memurlar ve işçiler dışında kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerde, kamu hukuku ilişkisi ile çalışanlar olduğunu belirtmiştir¹⁶. Bu minvalde, diğer kamu görevlileri kapsamının içerisine genel idare esaslarına göre, asli ve sürekli kamu hizmeti ifa edenler girmektedir. Belediye başkanları, belediye meclis üyeleri ve muhtarlar gibi seçim yoluyla gelen görevliler, yerine getirdikleri kamu hizmetlerinin sürekli olmaması, görevlerini belli süreler içinde yerine getirmeleri nedeniyle Anayasa’nın 128. maddesi kapsamında diğer kamu görevlisi olarak nitelendirilemez¹⁷. Anayasa m.128/1 kapsamında diğer kamu görevlisi sayılmayan belediye başkanları, belediye meclis üyeleri ve muhtarlar, 4483 sayılı Kanun’un uygulama alanına alınmıştır. Memurlar ve diğer kamu görevlilerine ek olarak, özel kanunlarındaki hükümler sebebiyle, özelleştirme idaresi personeli, belediye başkanları, belediye meclisi ve belediye encümeni üyeleri, muhtarlar, kamu iktisadi teşebbüsleri genel müdür ve yönetim kurulu üyeleri, özel idare personeli 4483 sayılı Kanun’un kapsamına girerler¹⁸. Bu nedenle belirtilen kişiler, her ne kadar kendi özel yasalarında isnat ve iftiralara karşı korunma mekanizmalarına sahip olmasalar da, 4483 sayılı Kanun’un 15. maddesi kapsamında öngörülen koruma imkânından yararlanabilirler.

¹⁵ Türkiye’de seçilerek göreve gelen belediye başkanı, meclis üyesi, muhtar, milletvekili gibi kişilerin doğrudan haksız isnatlara ve iftiralara karşı korunmasını sağlayan özel bir düzenlemeye rastlayamadık. Oysaki bu mağduriyetin en fazla tarafı olan kamu görevlisi grupları, siyasi kimliklerinden dolayı seçilmiş kamu görevlileridir.

¹⁶ AYM, T. 21.02.2008, E. 2005/10, K. 2008/63, RG., 07.11.2008, sy. 27047.

¹⁷ Akgüner, T. ve Berk K., İdare Hukuku, İstanbul, Der Yayınları, 2017, s. 550.

¹⁸ Akgüner ve Berk, s. 754.

Aday memur olarak çalışmakta olan kişiler her ne kadar asil memur sıfatını tam taşıyor olsalar da, bu madde kapsamındaki koruma statüsü karşısında memur olarak değerlendirileceklerdir. Sözleşmeli personel bakımından ise başta 399 sayılı KHK ve 233 sayılı KHK ile sözleşmeli personel çalıştıran kurumların kendilerinin çıkarmış oldukları özel yönetmeliklerde herhangi bir surette doğrudan böyle bir hakka malik olduklarına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak DMK'nin kamu personel hukuku bakımından genel ve temel yasa hüviyetinde olduğu dikkate alındığında, sözleşmeli personelin de DMK kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yorum, DMK'ye tabi olmayan özel kanunları bulunan diğer kamu görevlileri (hakim-savcı, TSK mensupları, emniyet mensupları, öğretim elemanları gibi) için de geçerlidir.

2. Memur Hakkında Bir “İhbar veya Şikâyet”te Bulunmuş Olması

İhbar; şikâyet biçimindeki bildirmeler dışında, herhangi bir kişi tarafından yetkililere işlendiği ileri sürülen bir suçun haber verilmesidir. Şikâyet ise; mağdur veya zarar gören tarafından yetkili mercilere, işlendiği ileri sürülen bir suçun haber verilmesidir¹⁹. Ceza hukuku anlamında, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m. 158 uyarınca ihbar veya şikâyet, yazılı bir dilekçe ile yapılabileceği gibi; sözlü talebin tutanağa geçirilmesi suretiyle de yapılabilir. Maddede ihbar ve şikâyetin yapılabileceği makamlar çeşitli ihtimaller göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir. Buna göre kural olarak ihbar ve şikâyetlerin yapılabileceği merciler, savcılık veya kolluktur. Aynı şekilde valilik, kaymakamlık, mahkeme, elçilik ve konsolosluklara da konusu ceza mevzuatı kapsamında suç teşkil eden ihbar ve şikâyette bulunulabilir. Ancak bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, cezai tahkikat amacıyla gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmeli; yanı sıra idari soruşturma usullerinin icrası için de yetkili idari birimlere tevdi edilmelidir. Bu konuda yetkili idarenin kim olacağı

¹⁹ Özgenç, İ., Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 675; Gökçen, A., M. Balci, M. E. Alşahin ve K. Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 71.

konusunda bilgi sahibi olma yükümlülüğü, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un 5. maddesine göre²⁰, dilekçeyi alan kuruma aittir.

İhbar ve şikâyet hakkı, başta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13. maddesinde ifade edilen 'Etkili Başvuru Hakkı', devamında Anayasa'nın 74. maddesinde²¹ yer bulan dilekçe hakkı kapsamında örneklendirilebilecek anayasal bir hak olup, aynı zamanda hak arama hürriyetinin (AY m. 36) de bir parçasını oluşturmaktadır. Konuyu doğrudan düzenleyen Anayasa'nın 74. maddesine göre, herkes kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kişilerin kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetlerini yetkili makamlara nasıl yapacakları 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda düzenlenmiştir. Dilekçe hakkı, temel hak ve özgürlüklerin işlerlik kazanması, korunması ve sağlanması bakımından önemli bir araçtır²². Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 6-14. maddeleri arasında bilgi edinme başvurusunun usulü belirlenerek²³, bilgi edinme amacıyla idarelere tevdi edilen dilekçelerde, dilekçe sahibinin belirlenebilir olması zorunlu tutulmuştur²⁴. Aynı zamanda Kanun'un 6. maddesi uyarınca,

²⁰ "Dilekçe, konusuyla ilgili olmayan bir idari makama verilmesi durumunda, bu makam tarafından yetkili idari makama gönderilir ve ayrıca dilekçe sahibine de bilgi verilir".

²¹ "Anayasa'nın 74. maddesine göre, vatandaşların ve karşılıklı bulunması koşuluyla Türkiye'de oturan yabancıların, kendileriyle veya kamu ile ilgili hususlarda dilek ve şikâyet hakları bulunmaktadır. Bu kurumun bireylere tanıdığı hak, onların idare ve diğer bireylerle ilişkilerinde gerek "çıkartlarını koruması" gerek "özgürlüklerini kısıntısız" kullanabilmesi bakımından, devlet organlarına başvurusunu gerekli kılar. Bu başvuru, bireyin kendisi, üçüncü kişi veya kamuyu ilgili olabilir. Başvurulabilecek devlet organları da, yasama, yürütme ve yargıdır. Dilekçe hakkının yargısal alanda başlıca ortaya çıkış biçimi ise, ihbar ve şikâyet hakkının kullanılmasıdır." YCGK, 22.03.2005, E. 2005/ 4-17, K. 2005 / 33, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

²² Yenerer Çakmut, Ö., "Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi Suçu (TCK m.121)". Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 23(1), 2017,s. 46.

²³ Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik'in 9.-18. maddeleri arasında başvurunun hangi usullerle yapılacağı belirlenmiştir. Yönetmelikte kanunun öngördüğü usulden daha ayrıntılı bilgilerin başvuru tarafından sunulması istenilmiştir. Buna göre başvuru, sadece isim bilgisini değil, ikametgâh adresini, işyeri bilgilerini; tüzel kişiler bakımından ise tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçeyle istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşa yapılacağı ifade edilmiştir. Yine dilekçede, istenen bilgi veya belgeler açık ve ayrıntılı olarak belirtileceği düzenleme altına alınmıştır.

²⁴ Özellikle 15 Temmuz 2016 Darbe girişiminden sonra kamuda çalışan birçok kişi ile ilgili terör örgütleri ile irtibat ve iltisak iddiasıyla isimsiz ihbar mektuplarının sayısındaki ciddi artış nedeniyle, o dönem Başbakanlık tarafından yayımlanan 2016/ 21 sayılı Genelge ile sahibinin adı, soyadı ve imzası ile iş veya ikametgâh adresi ihtiva etmeyen ihbarlara itibar edilmeyeceği düzenlenmiştir.

belli bir konuyu ihtiva etmeyen dilekçeler ile yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olan dilekçeler incelemeye alınmayacaktır²⁵.

Ceza yargılaması hukukunda da benzer şekilde çok sayıda isimsiz, dayanaksız, delilsiz iddiaların çokluğu ve şikâyet hakkının kötüye kullanılmasından dolayı, CMK'nin 158. maddesine 6. bent eklenerek "... İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir..." denilmiştir. Memur ve diğer kamu görevlileri hakkında cezai soruşturma istemi ile yapılacak ihbar ve şikâyetlerin ise somut ve özel nitelikte olması, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur (4483 sayılı Kanun m.4/3). Bu duruma aykırı ihbar ve şikâyetler, Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler²⁶ tarafından işleme konulmaz ve bu husus ihbar veya şikâyetinde bulunana bildirilir²⁷. Ancak iddialar, sağlam ve şüpheye yer vermeyecek belgelerle ortaya konulmuş ise dilekçede ad, soyadı, imza ile iş veya ikametgâh adresinin olup olmadığı veya doğruluğu şartı aranmaz. Başsavcılar ve yetkili merciler ihbarcı veya şikâyetçinin kimlik bilgilerini gizli tutmak zorundadır (4483 sayılı Kanun m.4/4). 4483 sayılı Kanun'un söz konusu düzenlemesi, memura karşı yöneltilen

²⁵ "... Dilekçe hakkının kullanılmasının engellenmesi suçunun oluşumu için mağdurun dilekçeyi belli bir hakkını kullanmak için vermesi gerekmektedir. Hak, mağdurun kişisel, sosyal veya ekonomik durumuna, malvarlığına ya da vatandaşlığına ilişkin konularda olabilir. Kavramı geniş düşünmek ve benzeri hususları da kapsam içinde değerlendirmek gereklidir." Yenerer Çakmut, s. 49.

²⁶ Belirtilen nitelikteki ihbar ve şikâyetlerde de işleme koymama kararı verebilecek tek merci cumhuriyet başsavcılığı olduğu ifade edilmektedir. Gökcan, H. T. ve M. Artuç, Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılaması), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 340.

²⁷ Benzer düzenleme 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu m. 97'de yer almaktadır. Söz konusu madde: "Hâkim ve savcılar hakkında; a) Belli bir konuyu içermeyen veya somut delile dayanmayan, b) Başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası ile iş veya yerleşim yeri adresi ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası bulunmayan, c) Daha önceden şikâyet konusu yapılarak sonuçlanan hususlarda yeni delil içermeyen, d) Kanun yollarına başvuru sebebi olarak ileri sürülebilecek veya hâkimlerin yargı yetkisi ve takdiri kapsamında kalan hususlara ilişkin bulunan, e) Akıl hastalığı sebebiyle vesayet altına alınmış ve henüz vesayet altına alınmamış olmakla birlikte bu hastalığa duçar oldukları sağlık kurulu raporu ile belirlenenlerce verilmiş olan, İhbar ve şikâyetler işleme konulmaz. Ancak (b) bendinde yazılı şartları taşımayan ihbar ve şikâyetlerin somut delillere dayanması durumunda, konu hakkında gerekli araştırma ve inceleme yapılır." şeklindedir.

asılsız isnat ve iftira niteliğinde olan ihbar ve şikâyetlerin ayklanması, bakımından önemlidir. Zira genel ve soyut iddialarla, ciddi ve somut nitelikte olmayan ihbar ve şikâyet dilekçelerinin işleme koyulmaması suretiyle memur ve diğer kamu görevlileri asılsız ve kötü niyetli isnatlardan korunmuş olacaktır²⁸.

3. Garaz veya Mücerret Hakaret İçin Uydurma Bir Suç İsnadı Olması

İnsanların idare ile ilgili olan yakınmalarını, sözlü veya yazılı olarak yetkili mercilerle yaptıkları paylaşımlar, hukuk düzeni içerisinde olağandır. Fakat başvurunun adı ihbar, şikâyet, dilekçe vs. her ne ad altında olursa olsun, tıpkı diğer haklar gibi sınırsız değildir ve hukuk düzenince de bu hakların suiistimaline müsaade edilmemelidir. Dilekçe hakkı veya bilgi edinme hakkı görüntüsü altında kamu adına görev yapan kişilere suç isnat etmek, kişileri müsnet suçlardan dolayı adli ve idari mercilerin önüne şüpheli, sanık, soruşturulan sıfatları ile çıkarmak, bu sayede kariyer olanaklarını kullanılamaz hale getirmek²⁹ ve en önemlisi de şahsi ve ailevi manevi kişiliklerini lekelemek hakkın kötüye kullanılmasıdır. Ülkemizdeki yargısal ve idari soruşturma süreçlerinin uzunluğu, yargılamanın maddi ve manevi maliyeti de hesaba katıldığında, sürecin sonunda her halükarda 'kaybedenin' kamu görevlisi olacağı bir gerçektir.

²⁸ Günay, F., "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin İsnat ve İftiralara Karşı Korunması", Vergi Sorunları Dergisi, 218, 2006, s. 7.

²⁹ Örneğin Doçentlik başvurusunda bulunan bir öğretim üyesi hakkında "terör örgütü üyeliği" nedeniyle suç duyurusunda bulunulması halinde 7085 sayılı Kanunun 4/1. maddesi gereğince, hakkındaki soruşturmanın tamamlanmasına kadar yetkili Üniversitelerarası Kurul tarafından işlem yapılamamaktadır. Bu nedenle salt başvuru sürecini durdurmak için aralarındaki kişisel husumetten kaynaklı olarak haksız ve kötü niyetli ihbarlar yapılması neticesinde muhatap tarafından başvuru süreci belirsiz süreler boyunca engellenmektedir. Bu hüküm Anayasa'nın 38. maddesindeki masumiyet karinesine de aykırıdır. Çünkü Türkiye'de ceza yargılamasının azami ne kadar sürede sonuçlanacağını gösteren bir norm yoktur. Yargılama boyunca kişinin akademik dereceyi gösteren doçentlik başvurusunun da beklenmesi bize göre ölçülü bir tedbir değildir. Kaldı ki kişi soruşturma devam ederken doçentlik, hatta profesörlük unvanı almış olsa dahi, hakkında terör örgütü üyeliğinden mahkûmiyet kurulur ise DMK m. 48/A-5 gereğince memuriyeti, öğretim üyeliği vs. kamusal görevleri idarenin başkaca bir işlem yapmasına gerek kalmadan zaten sona erecektir. Bu nedenle eğitim hakkının içerisinde (AY m. 42) yer alan bir konunun, ceza soruşturması ile ilişkilendirilmesi bize göre yerinde değildir. Uygulamada terör örgütü üyeliğinden yargılanan kişilere lisans, yüksek lisans, doktora eğitimine devam hakkı verilirken, doçentlik başvuruların askıya alınması eşitlik ilkesine de (AY m. 10) aykırı niteliktedir.

Üstelik kamu adına yetki kullanan ‘kişi³⁰’, şahsi nedenlerle değil; sahip olduğu yetki ve görevden dolayı şikâyet edilmekte, hakkında ihbarlarda bulunulmakta, ya da son zamanlarda artan şekli ile medya/ sosyal medya yoluyla yıpratılmaktadır. Bu nedenle DMK, ihbar ve şikâyetlerin; kasten yani garaz, kin ve hakaret amacıyla hareket edilerek uydurma bir suç isnat edilmesi suretiyle yapılması halini özel olarak düzenlemiştir. Haksız isnatta bulunanın sorumlu olabilmesi için kasten(bilerek ve isteyerek) hareket etmesi şartı getirilerek; isnatta bulunan kişide özel bir kastın bulunması şartını aramıştır. Çünkü burada kanun koyucunun bir taraftan hak arama özgürlüğünü tanıması ve koruması gerekmekte iken; diğer yandan da lekelenmeme hakkını, kamu hizmetlerinin güvenceli bir biçimde sunulmasını da garanti etmesi elzemdir.

‘Garaz veya mücerret hakaret’ kavramından kastedilenin ne olduğunu öncelikle ortaya koymak gerekmektedir. Çünkü ‘garaz veya mücerret hakaret’ kelimeleri, tek başlarına suç tipi değildir. ‘Garaz veya mücerret hakaret’ tamlama olarak, sadece DMK ve 4483 sayılı Kanun’da kullanılmaktadır. Garaz kelimesinin, birinci anlamı kin; ikinci anlamı ise hedef, amaç, maksat şeklindedir³¹. Mücerret ise tek başına soyut anlamında; hakaret kelimesi ise Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü’nde onur kırma, onura dokunma veya küçültücü söz veya davranış anlamına gelmektedir. Hukuk terminolojisindeki anlamı itibariyle ise Türk Ceza Kanunu (TCK)’nin 125/1 maddesinde: “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırı(mak)” şeklinde yapılmıştır. Hakaret suçunun gerçekleşebilmesi için fiilin objektif olarak mağdurun saygınlığını hedef almış olması, saygınlığını zedeleyebilecek nitelikte olması yeterlidir³². Kişilerin beğenilmeyen yanlarının ortaya konulması, eleştirilmeleri, verilen bir karardan, yapılan bir işten duyulan memnuniyetsizliğin ifade edilmesi, hakaret olarak değerlendirilemez.

³⁰ “Hukuksal kurgunun öznesi kişidir” Karahanoğulları, O., İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), Ankara, Turhan Kitabevi, 2015, s. 1.

³¹ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.Sc3c6b97a480d4.88003831, erişim tarihi: 14.1.2019.

³² Aydın, D., “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 19(2), 2013, s. 891.

Hakaretin kamu görevlisi hedef alınarak yapılması durumu, ceza mevzuatından önce özel hüküm olarak Anayasamızın 39. maddesinde düzenlenmiştir: “Kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı, bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olarak yapılan isnatlardan dolayı açılan hakaret davalarında, sanık, isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir. Bunun dışındaki hallerde ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan filin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.”

Anayasa'nın 39. maddesinin gerekçesinde isnadın doğruluğunu ispatla, sanığın beraatının ancak üç şekilde mümkün olabileceği düzenlenmiştir³³. Buna göre:

- 1) İsnadın, kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı, bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olması,
- 2) İsnadın ispatında kamu yararı bulunması,
- 3) Şikâyet sahibinin ispata razı olmasıdır.

DMK'den sonra yürürlüğe giren 4483 sayılı Kanun'un 15. maddesinin³⁴ önceki metninde yer alan “*garaz veya mücerret hakaret için*” ibaresi, “*ihbar veya şikâyet edileni mağdur etmek amacıyla*” şeklinde değiştirilmiştir³⁵. DMK'de yer alan “*Devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikâyetler,*

³³ Koloş, U., “Türk Hukukunda İsnadın İspatı Hakkının Çok Boyutlu Hukuk Kavrayışı Bakımından Analizi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 72(1), 2014, s. 634.

³⁴ “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin ihbar veya şikâyet edileni mağdur etmek amacıyla ve uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı hazırlık soruşturması sonucunda anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet başsavcılığınca re'sen soruşturmaya geçilir”.

³⁵ 17.07.2004 tarihli 5232 sayılı Kanun ile maddede yapılan değişiklik gerekçesi: “*garaz, kin veya mücerret hakaretin, şikâyet dilekçesi ile ispat edilmesi mümkün olmamaktadır. Bunun yerine ihbar edileni mağdur etmek amacı getirilmiştir.*” Çiçek, İ., Gerekçeli-Açıklamalı-İçtihatlı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında 4483 Sayılı Kanun, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınevi, 2008, s.301; Ancak Gökcan ve Artuç bu düzenlemeyi eleştirmekte ve aksini düşünmektedir. “*Getirilen bu düzenleme, ihbar ve şikâyetin ‘memur ya da kamu görevlisinin mağdur edilmesi amacıyla yapıldığı’ gerekeceği gösterilerek hemen hemen tüm ihbarcı ya da şikâyetçinin soruşturma geçirmesine neden olacak niteliktedir. Bunun, ihbar ve şikâyet yolunun kullanılmasını önemli ölçüde engelleyeceği kuşkusuzdur. Ülke gerçekleri gözetildiğinde, suç isnadında bulunmanın, aklanmaları durumunda suçlanan kişinin mağdur edildiği anlamını taşıyacağı ortadadır.*”. Gökcan ve Artuç, s.438.

garaz veya mücerret hakaret için, uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı... ” şeklindeki ifadenin de bu doğrultuda değiştirilmesi, maddenin anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği bakımından kanaatimizce daha yerinde olacaktır.

İhbar ve şikâyetin garaz, kin veya mücerret hakaret kastı ile yapılmadığı ancak yeterli delil bulunmaması sebebiyle, memur hakkında takipsizlik yahut beraat kararı verildiğinde ise, isnatta bulunanın sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Zira DMK, ihbar ve şikâyetlerde açık bir şekilde garaz veya mücerret hakaret kastını aramıştır³⁶. İhbar ve şikâyette bulunan kişi memura zarar vermek amacını taşımadığından, aksinin kabulü anayasal şikâyet hakkının kullanımını engelleyecektir³⁷. Diğer taraftan, garaz ve kinle isnat edilen fiil uydurma bir suç niteliğinde olmalıdır. Suç kavramı; müeyyidesi ceza veya güvenlik tedbiri olan ve kanunlarda yer alan, hukuk düzenine aykırı davranışlardır³⁸. TCK m. 2/1’de: “Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.” şeklinde yer alan hüküm, bir fiilin suç olarak kabul edilebilmesi için açıkça kanunda belirtilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Garaz veya mücerret hakaret amacıyla ortaya atılan suç isnadının uydurma olması hareketi ise ceza hukuku bakımından iftira suçunu teşkil etmektedir³⁹. Pınar, bu hareketlerin ‘hakaret veya iftira’ fiillerini oluşturabileceğini ifade etmektedir⁴⁰. Malkoç’a göre ise, memur aleyhine belirtilen saiklerle yapılan şikâyetler ile ‘uydurma suçu, iftira ve hakaret’ suçları işlenmiş olabilir⁴¹. Kanımızca söz konusu düzenleme ile memurlar, yalnızca iftira suçuna

³⁶ Ancak uygulamadaki en önemli güçlüklerden birisi de garaz veya mücerret hakaret kavramlarının ispatıdır. Özellikle “ustaca” yapılan ihbarlarda bu güçlük, daha da artmaktadır. Sancakdar, O., E. Us, M. Turhan Kasapoğlu, L. B. Önüt ve S. Seyhan, İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 396.

³⁷ Malkoç, İ., Açıklamalı- Gerekeçli Memur Yargılaması 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, Ankara, Sözkesen Matbaacılık, 2000, s. 115.

³⁸ Koca, M. ve İ. Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 41.

³⁹ Onar, S. S., İdare Hukukunun Umumi Esasları II, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1966, s. 1254.

⁴⁰ Pınar, İ., Devlet Memurları Kanunu Şerhi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s. 177.

⁴¹ Malkoç, s. 112.

karşı koruma altına alınmıştır. Nitekim TCK'nin 267. maddesinde düzenlenen iftira fiili: *"Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat etmek"* olarak tanımlanmıştır. İftira suçunda fail, yetkili makamlara ihbar ve şikâyetle bulunarak işlemediğini bildiği halde hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlama özel kastıyla, bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat etmektedir⁴². İftira suçunun meydana gelebilmesi için ihbar veya şikâyet seçimlik hareketlerinin söz konusu olması gerekir. Başka şekilde suç isnadında bulunulması durumunda, diğer şartlar da mevcutsa hakaret suçu meydana gelecektir⁴³. Nitekim Yargıtay bir kararında; failin mağdura yüklenen eylemi işlemediğini kesin olarak bildiği halde, suç işlediğinden bahisle yetkili mercie ihbar ve şikâyetle bulunmasının iftira suçunu, bu mercilerin dışında kalan kişilere duyurmasının ise hakaret suçunu teşkil edeceğini belirtmiştir⁴⁴.

TCK'nin 271. maddesinde⁴⁵ yer alan suç uydurma suçunda fail, işlenmediğini bildiği bir suçu herhangi bir kimseye isnat etmeden, yetkili makamlara işlenmiş gibi ihbar etmekte ya da bu suçun delil veya emarelerini soruşturma yapılmasını sağlayacak biçimde uydurmaktadır⁴⁶. Bu suç tipinde işlendiği iddia edilen suçun faili olarak herhangi bir kişi gösterilmemektedir⁴⁷. Diğer bir ifadeyle, bu suç tipinde fail anonim ol-

⁴² Yargıtay 16. CD., T. 28.05.2015, E. 2015/1153, K. 2015/1604, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Bilgi Bankası.

⁴³ Artuk, M. E., A. Gökçen ve A. C. Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 1161.

⁴⁴ YCGK., T. 19.12.1994, E. 1994/ 4-327, K. 1994 / 348, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

⁴⁵ "İşlenmediğini bildiği bir suçu, yetkili makamlara işlenmiş gibi ihbar eden ya da işlenmeyen bir suçun delil veya emarelerini soruşturma yapılmasını sağlayacak biçimde uyduran kimseye üç yıla kadar hapis cezası verilir."

⁴⁶ Serttaş, A. T., Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu TCK m.267, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 49; Sönmez, A. S., Türk Ceza Kanunu'nda İftira Suçu, Ankara, Hâkim Yayınları, 2016, s. 67.

⁴⁷ Serttaş, s. 50; Sönmez, s. 67; Tezcan D., M. R. Erdem ve R. M. Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 1226; Ünver, Y., TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 66; "İftira suçunun oluşabilmesi için failin yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat etmesi gerektiği, somut olayda; sanığın isim vermeden ve belirli bir kişiye isnatta bulunmadan faili meçhul kişi veya kişilerin kendisi adına cep telefonu hattı alarak kullandıklarını beyan ederek Cumhuriyet savcılığına ihbar ve şikâyetle bulunmaktan ibaret eyleminin suç uydurma suçunu oluşturacağı..." Y16CD., T. 9.3.2015, E. 2015/ 66, K. 2015 / 15, Sinerji İçtihat Bilgi Bankası.

duğundan, DMK'nin 25. maddesi kapsamında asılsız isnatta bulunan kişinin işleyebileceği bir suç tipi olamaz. Bu nedenlerle, DMK'nin 25. maddesi ile memurun korunduğu suç tipinin yalnızca iftira suçu olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Çetin'e göre de, DMK'nin 25. ve 4483 sayılı Kanun'un 15. maddesinde yer alan düzenlemeler, iftira suçunun özel bir şeklidir⁴⁸.

İlaveten belirtelim ki, suç isnadının memuriyet işleminin yapılması veya yapılmaması ile ilgili olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, memurlara yerine getirmiş olduğu memuriyet görevi sebebiyle iftirada bulunulmalıdır. Memurların memuriyet görevleri ile ilintili olmayan, şahsi ilişkilerinden kaynaklanan nedenlerle suç işlemiş olduğu yönünde yapılan iftiralarda, memur isnat ve iftiralara karşı korunma hakkından faydalanamaz. Böyle bir durumda memurun hakkını ilgili mercilerde bizzat araması gerekir. Örneğin, memurun komşusu ile arasında olan husumeti sonucu, komşusunun memur aleyhine uyuşturucu sattığı iddiası ile ihbar ve şikâyetle bulunması halinde memur korumadan yararlanamayacaktır. Ancak aynı şikâyetin memurun görevi sebebiyle tesis ettiği işlemde etkilenen bir kişi tarafından yapılması halinde memurun korumadan yararlanması gerekir⁴⁹.

Kanun koyucunun, memurun isnat ve iftiralara karşı korunması için konuyu sadece ceza yargılaması hukuku bağlamında ele aldığı anlaşılmaktadır. Oysa memurlar, sadece görevleri ile ilgili ceza yargılaması sistematigi içinde tehdit altında değildir. Salt yargı başlığı altında örneğin memura yapmış olduğu bir görevden dolayı idari para cezası verilmesi⁵⁰ ve bu cezaya itiraz süreci, memur aleyhine görevi nedeniyle hukuk davası açılması⁵¹, memurun disiplin soruşturması süreçlerine tabi tutulması, Sayıştay'da yapılan yargılamalar ve bu yargılamaların neticesi

⁴⁸ Çetin, E., Ceza Hukukunda Memur ve Memur Suçları, Ankara, Eda Matbaacılık, 2000, s. 481.

⁴⁹ Güçlü, Y., Devlet Memurunun El Kitabı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 196.

⁵⁰ Örneğin ilk defa devlet memuriyetine başlayan bir kişinin bilgilerinin Hizmet Takip Programı (HİTAP) sistemine zamanında girmediği gerekçesi ile doğrudan sistem sorumlusu devlet memurunun şahsına 5510 sayılı Kanunun 102/ i maddesi gereğince verilen idari para cezaları gibi.

⁵¹ Örneğin DMK'nin 12. veya 13. maddeleri anlamında genel mahkemelerde memur aleyhine açılan zarar tazmin (rücu) davaları gibi.

olarak açılan rücu davası gibi usuller sonucunda memurun haklı bulunması hallerinde korumanın nasıl gerçekleşeceği merak konusudur. Ancak kanundaki düzenleme, memurların sadece cezai sorumluluk gerektiren bildirimlere karşı koruma altında oldukları fakat diğer sorumluluk türleri bakımından güvencesiz oldukları sonucuna varmamıza neden olmaktadır. Memuriyet görevinin ifasında, karşılaşma ihtimali her zaman daha fazla olduğu disiplin cezası verilmesi istemli şikâyetler, idari para cezasını gerektiren sorumluluklar, hukuk davası açılmasına neden olan olaylar ile ilgili olarak korumasız bırakılması, memuriyetin güveneli bir meslek niteliğinde bulunması ilkesine aykırıdır. Bu durumlarda yapılan şikâyetlerin ciddi, makul, olgusal temellere dayanıp dayanmadığını kontrol edecek, başvuruları belirli bir eliminasyon sürecine tabi tutacak mekanizmalara ihtiyaç vardır. Uygulamada özellikle, bilgi edinme adı altında çok sayıda şikâyet yapılmakta, bazı idarelerce de sorumluluk üstlenmemek için her başvuru, soruşturma ile nihayete erdirilmekte, muhatap memur savunma vermek, kendisini sürekli izah etmek zorunda kalmaktadır. Bu sorun nedeniyle de birçok memur, takdir yetkisi kullanmaktan kaçınmakta, iş yaparken sürekli bir öz sınırlama süreci içinde olmaktadır. Sonuç olarak ağır işleyen bürokrasi, işleyişin ciddi şekilde yavaşlaması gibi problemler ortaya çıkmaktadır. Memurun içinde bulunduğu iklimin böylesine nahif ve korunaksız olması, kamu için önemli bir sorun görünümündedir. Bu nedenle bir taraftan vatandaşın dilekçe, başvuru haklarının korunması, idarenin kamuoyu denetimine açık ve şeffaf olmasının temini ile diğer taraftan memurun görevini güvenlik içinde ifa etmesinin sağlanması arasında dengenin kurulması gereklidir. Asılsız suç isnadında bulunarak iftira atan kişinin kamu görevlisi olması halinde ise, bu kişi hakkında 4483 sayılı Kanun uyarınca izin gerekli olup olmadığı sorusu gündeme gelmektedir. Buna göre isnadın sadır olduğu kişi kamu görevlisi olsa bile işlenen iftira fiilinin görev sebebiyle işlenen bir suç olmadığı kabul edilmektedir⁵². Nitekim Yargıtay 4. Ceza Dairesi vermiş olduğu bir kararında, iftira suçu nedeniyle açılan davada aynı hususu vurgulamış ve iftira suçunun bu kapsamda olmadığı gerekçesiyle, muhakemenin genel soruşturma kurallarına tabi olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu karar:

⁵² Boz, S. S., Memur Yargılamasında İzin ve İtiraz Süreci, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 75; Sönmez, s. 213.

“Dairemizce de benimsenen Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 17.02.2004 tarih, 2004/2-10 Esas, 2004-40 Karar sayılı kararında belirtildiği üzere; 4483 sayılı Yasada geçen “görev sebebiyle işlenen suç” kavramının memuriyet görevinden doğan, görev ile bağlantılı ve görevden yararlanılarak işlenebilen suçların başka bir anlatımla sadece memurlar tarafından işlenebilen, failin memur sayılmasının suç tipinde kurucu unsur olarak öngörüldüğü suçları ifade ettiği anlaşılmalıdır. 4483 sayılı Yasanın “Amaç” başlığını taşıyan birinci maddesinde “bu kanunun amacı, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işlediği suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemektir. Bu bağlamda sanıklara yükletilen “iftira” suçunu görevleri nedeniyle işledikleri suçlardan saymaya olanak bulunmadığından genel hükümler çerçevesinde yürütülecek soruşturma ve kovuşturma sonucunda toplanacak kanıtlar çerçevesinde yargılamaya devam edilerek sanıkların hukuksal durumların belirlenmesi gerekirken soruşturma ve kovuşturma koşulunun gerçekleşmediğinden söz edilerek...”⁵³

şeklinde dir. Ayrıca 4483 sayılı Kanun’un 15. maddesinde yer alan “*haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığınca re’sen soruşturmaya geçilir.*” ifadesinde yer alan ‘re’sen’ ibaresi izin alınmasına gerek olmadığını göstermektedir. Mezkûr Kanun’un amacı memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemektir. Ancak “*Cumhuriyet Başsavcılığınca re’sen dava açılacak haller*” başlıklı 15. madde ile izin usulünün istisnası niteliğinde hükme yer verilmiştir. Bu nedenle “*haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığınca re’sen soruşturmaya geçilir.*” ifadesinden izin alınmadan, Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturmaya geçilebileceğini anlamak gerekir. Dolayısıyla müfterinin memuriyet sıfatına haiz olması, yargılanabilmesi için izin alınmasını gerektirmemektedir. İhbar ve şikâyetlerin maddedeki yazılı

amaçlarla yapılması halinde, kişilerin sıfat ve memuriyeti ne olursa olsun haklarındaki soruşturma genel hükümlere göre yapılacaktır⁵⁴.

İftira atan kamu görevlisinin sadece ceza hukuku bakımından mesuliyeti bulunmamakta yanı sıra disiplin hukuku bakımından da sorumluluğu bulunmaktadır. Disiplin mevzuatı konusundaki temel dayanak norm olan DMK'nin 125. maddesinin alt bentlerinde iftira, suç uydurma, haksız şikâyeti cezalandıran birçok düzenleme mevcuttur⁵⁵. Belirtilen düzenlemeler gereğince iftira atan memura kişisel suç sayılması gerekçesiyle adli mercilerce izin şartı aranmaksızın soruşturma açılacak; diğer taraftan da memur olmaları dikkate alınarak disiplin hukuku çerçevesinde sorumlu tutulacaklardır. Bu konuda bize göre, iftira eyleminin ortaya çıkması ile yasal şartların yerine gelmesi durumunda, idarenin disiplin soruşturması açma yükümlülüğü vardır. İdare, vaki olayda bağlı yetki çerçevesinde hareket etmek mecburiyetindedir.

4. İsnadın Sabit Olmaması

Memurların isnat ve iftiralara karşı idare tarafından korunabilmesinin son şartı ise, memur hakkında yürütülen soruşturma veya yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda isnadın sabit olmamasıdır.

⁵⁴ Esasında Türk Ceza Hukuku'nda kamu görevlilerine karşı, görevleri nedeniyle işlenen Hakaret (TCK m. 125/3-a), Kasten Öldürme (TCK m. 82/1-g), Kasten Yaralama (TCK m. 86/3-d), İşkence (TCK m. 94/2-b), Mala Zarar Verme (TCK m. 152/1-g), Görevi Yaptırmamak için Direnme (TCK m. 265/1) gibi suç tiplerinde suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak sayılması halleri, kamu görevlisini görevini icra ederken korunması amacı ile olduğu söylenebilir.

⁵⁵ DMK m. 125/A-e (Uyarma) "Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak"; DMK m. 125/B-g (Kınama): "İş arkadaşlarına, maiyetindeki personele ve iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak"; DMK m. 125/D-1 (Kademe İlerlemesinin Durdurulması): "Görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapmak, kişilerin yarar veya zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak", fiilin ağırlığına göre DMK m. 125/E-g: "Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kıvartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak" suçu nedeniyle de memuriyetten çıkarma cezaları verilebilir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53/3-1 maddesine göre: "Dayanaksız, yersiz ve kasıtlı olarak suç isnadında bulunmak" ayrıktan kesme cezasını gerektirmektedir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53/4-e maddesine göre: "Basın-yayın veya bilişim sistemlerini kullanarak amiri, iş arkadaşları, personeli, hizmetten yararlananlar veya öğrencileri hakkında gerçeğe aykırı açıklamada veya haksız isnatta bulunmak veya rızaları olmaksızın özel hayatlarıyla ilgili açıklama yapmak" suçu kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektirmektedir. Fiilin ağırlığına ve derecesine göre 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53/6-c maddesine göre: "Kamu hizmeti veya öğretim elemanı sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kıvartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak" Kamu Görevinden Çıkarma Cezası'nı gerektirmektedir.

İsnadın sabit olmadığına anlaşılması, hazırlık soruşturması sonucunda olabileceği gibi yargılama sonunda da olabilir. Memur hakkında asılsız isnatlarda bulunan kişinin ihbarı neticesinde yetkili makamların soruşturmaya başlamaları gerekmeden ihbarın yetkili mercilere ulaşması ile iftira suçu oluşmasına rağmen⁵⁶, memurun korumadan faydalanabilmesi için soruşturma veya yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda bu isnadın sabit olmadığına kesinleşmesi gerekir.

Öncelikle madde metninde geçen ‘soruşturma’ tabirinden ne anlaşılması gerektiği ifade edilmelidir. Bazı yargı kararlarında⁵⁷ soruşturma tabiri, hem ceza soruşturması hem de idari soruşturmayı kapsayacak biçimde ele alınmıştır. *Boz*’a göre ise, 4483 sayılı Kanun’da da yer alan bu aşama ön inceleme aşamasıdır⁵⁸. Bize göre soruşturmadan kastedilen sadece ceza soruşturması olup, ön inceleme aşaması veya disiplin soruşturması değildir. Memurlar hakkında yapılan ön inceleme sonunda ‘soruşturma izni verilmemesi kararı’ yahut ‘soruşturma izni verilip bu kararın itiraz üzerine bozulması’ hallerinde memur isnat ve iftiralara karşı korunma hakkından yararlanamaz. Zira garaz veya mücerret hakaret için uydurma bir suç isnadının tespiti ancak bir ceza soruşturması sonucunda tayin edilebilir. İdari soruşturma ile suç isnadının doğruluğu veya yanlışlığının tespiti mümkün değildir. Ayrıca 4483 sayılı Kanun m. 15’te de açıkça hazırlık soruşturması olarak bu evre vurgulanmıştır. Bu süreç, memur tarafından 4483 sayılı Kanun kapsamına giren bir suç işlendiğinin anlaşılması halinde, soruşturma izni vermeye yetkili idari merci tarafından yürütülen ön inceleme sonucunda cumhuriyet savcısı

⁵⁶ Yurtcan, E., Yargıtay Kararları Işığında İftira Suçu, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2015, s. 16.

⁵⁷ “... idari ve cezai yönden yapılan soruşturmalar sonucunda, davacının üzerine atılı suçlamaların sabit olmadığına karar verildiğine ve...” DSD., 1.6.1988, E. 1988/1262, K. 1988/1785, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

⁵⁸ Kast edilenin cumhuriyet savcısının başlattığı soruşturma olamayacağını, aksi halde 4483 sayılı Kanun’un 4. maddesinde yer alan hükmün göz ardı edilmiş olacağını ifade etmiştir. Yazar bu konudaki düşüncelerinde: “Kural Cumhuriyet başsavcılarının hiçbir işlem yapmamalarıdır ki, bir soruşturmanın varlığından bahsedilebilir. Gerekli ve kaybolma ihtimali bulunan delillerin tespiti için yapılan işlemler, hazırlık soruşturması olarak kabul edilse bile Cumhuriyet Başsavcılarının “toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri tespitten başka hiçbir işlem yapmayacaklarını” düzenleme altına almak ve Cumhuriyet Başsavcılarının bir de isnadın haksız çıkmasına ilişkin incelemeyi yapacak kadar belge, bilgi, ifadeye sahip olmalarını beklemek çelişki içermektedir.” ifadelerine yer vermiştir. *Boz*, s. 75.

lığına hazırlık soruşturması⁵⁹ yapılmasına izin verme ile başlar. Mezkûr Kanun kapsamına girmeyen suç tipleri için memur hakkında doğrudan genel hükümlere göre cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma yapılır. İsnadın haksız çıkmasının yargılama sonunda sabit olması ise, soruşturmada sonra ceza yargılamasının başlatılıp sona erdirilmesidir. İlk derece mahkemesinin kararı temyize götürülürse, Yargıtay'ın kararı beklenmelidir. Bu kapsamda;

- İzne gerek olmayan durumlarda genel hükümlere göre soruşturma yapılması sırasında veya izin gereken durumlarda yetkili mercilerce soruşturma izni verilmesinden sonra cumhuriyet savcısı tarafından hazırlık soruşturması yapılması esnasında, memur hakkındaki suç iddialarının doğru olmadığı anlaşılır ise takipsizlik kararı verilir ve iddianame düzenlenmez.

-İddianamenin düzenlenmesi ve mahkemece iddianamenin kabulü ile başlayan kovuşturma sonucunda suç işlenmediği tespit edilirse memur hakkında beraat kararı verilir. Bu hallerde memurun isnat ve iftiralara karşı korunması gerekir.

C. İsnat ve İftiralara Karşı Korunma Hakkının Kullanılması ve Usul

İsnat ve iftiralara karşı korunma hakkı gerek DMK'de; gerekse de 4483 sayılı Kanun'da ilkesel düzeyde ifade edilmiştir. Fakat bu hakkın, kimler tarafından nasıl kullanılacağı, korumanın kapsamı, süresi, kuru-

⁵⁹ 4483 sayılı Kanun m. 11: "Soruşturma izninin itiraz edilmeden veya itirazın reddi sonunda kesinleşmesi ya da soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı yapılan itirazın kabulü üzerine dosya, derhal yetkili ve görevli Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. İzin üzerine ilgili Cumhuriyet başsavcılığı, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve diğer kanunlardaki yetkilerini kullanmak suretiyle hazırlık soruşturmasını yürütür ve sonuçlandırır." Hazırlık soruşturmasını yapacak merciler ise 4483 sayılı Kanun m.12'te sayılmıştır: "Hazırlık soruşturması genel hükümlere göre yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılır. Ancak Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcılığı ve valiler ile ilgili olarak yapılacak olan hazırlık soruşturması Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcı vekili, kaymakamlar ile ilgili hazırlık soruşturması ise il Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcı vekili tarafından yapılır. Hazırlık soruşturması sırasında hâkim kararı alınmasını gerektiren hususlarda; Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcılığı ve valiler için Yargıtay'ın ilgili Ceza Dairesi'ne, kaymakamlar için il Asliye Ceza Mahkemesi'ne, diğerleri için ise genel hükümlere göre yetkili ve görevli Sulh Ceza Hâkimi'ne başvurulur."

ma hakkının yerine getirilip getirilmemesinden kimin sorumlu olacağı, yukarıda tartışıldığı gibi konusu sadece suç teşkil eden eylemlerin değil, disiplin veya hukuk sorumluluğu çerçevesinde de memurun hukuken himaye edilip edilmeyeceği düzenlenmemiştir. Kanun koyucunun isnat ve iftiralara karşı korunma hakkından tam olarak ne anlaşılması gerektiğini, içeriğini ve sınırlarını ayrıntısı ile tarif etmesi gereklidir. Esasında icra ettiği görev nedeniyle, kişiliği suçlamaya konu edilen memur için idarece sağlanabilecek korumanın muhteviyatı konusunda bugüne kadar, herhangi bir düzenleyici işlem (yönetmelik, tebliğ vs.) dahi yapılmamıştır⁶⁰.

Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşlarının hukuk müşavirliklerinin görev ve yetkilerini düzenleyen 659 sayılı KHK’nin Hukuk Müşavirliği’nin görev ve yetkilerini düzenleyen 4. maddesinde, idarenin memurlarını isnat ve iftiralara karşı korumasına ilişkin hukuk müşavirliğine sorumluluk yükleyen herhangi belirlemeye rastlanmamıştır⁶¹. Bu konuda en somut düzenlemeye sağlık çalışanlarına yönelik olarak çıkarılan 663 sayılı KHK’nin 54. maddesinde rastlamaktayız. Mezkûr düzenlemeye göre:

⁶⁰ Bu konuda elimizdeki tek düzenleyici işlem 3.7.2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete ’de yayımlanan tavsiye içerikli 2009/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi’dir. Buna göre: “657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 25 inci maddesinin uygulanması ile ilgili olarak; yürütülen soruşturma ve yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda memur hakkındaki şikayet ve ihbarın sabit görülmemesi durumunda, memurun garaz, soyut hakaret veya uydurma bir suç maksadıyla maruz kaldığı bu isnat ve iftiralara karşı korunması için kamu davası açılması konusunda yetkili amirlere yüklediği sorumluluğun yerine getirilmesinde titizlik gösterilecektir.”

⁶¹ 659 sy. KHK m. 4/1: “Hukuk birimleri; idarelerde muhakemat hizmetleri ile hukuk danışmanlığına ilişkin iş ve işlemleri yürütmekle görevli ve sorumludur. (2) Hukuk birimleri muhakemat hizmetleri kapsamında; a) İdarenin taraf olduğu adli ve idari davalarda, iç ve dış tahkim yargılamasında, icra işlemlerinde ve yargıya intikal eden diğer her türlü hukuki uyumsuzluklarda idareyi temsil eder, dava ve icra işlemlerini vekil sıfatı ile takip eder. b) İdarece hizmet satın alma yoluyla temsil ettirilecek dava ve icra takipleri ve tahkim ile ilgili işlemleri koordine eder, izler ve denetler. (3) Hukuk birimleri hukuk danışmanlığı kapsamında; a) İdare hizmetleriyle ilgili olarak diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından hazırlanan mevzuat taslaklarını, idare birimleri tarafından hazırlanan mevzuat taslakları ile düzenlenecek her türlü sözleşme ve şartname taslaklarını, idare ile üçüncü kişiler arasında çıkan uyumsuzluklara ilişkin işleri ve idare birimlerince sorulacak diğer işleri inceleyip hukuki mütalaasını bildirir. b) Anlaşmazlıkları önleyici hukuki tedbirleri zamanında alır, uyumsuzlukların sulh yoluyla çözümü konusunda mütalaa verir. c) İdarenin amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmalarını temin etmek amacıyla gerekli hukuki teklifleri hazırlar”.

(Sağlık) Bakanlık ve bağlı kuruluşlarında; sağlık hizmeti sunumu sırasında veya bu görevlerden dolayı personele karşı işlenen suçlar sebebiyle ceza hukuku kapsamında yürütülmekte olan işlemler ve davalarda personelin talebi üzerine Bakanlık ve bağlı kuruluşlarınca hukukî yardım yapılır. Bakanlık ve bağlı kuruluşları merkez ve taşra teşkilatı ile döner sermaye teşkilatı kadrolarında bulunan hukuk birimi amirleri, hukuk müşavirleri ve avukatlar, ayrıca vekâletname ibraz etmeksizin ilgili personeli vekil sıfatı ile temsil eder. Bu yardımın usûl ve esasları Bakanlıkça belirlenir. Devlet ve vakıf üniversitelerine ait birimlerde görevli sağlık çalışanlarına da birinci fıkra çerçevesinde ilgili üniversite tarafından hukuki yardım yapılır. Bu yardımın usul ve esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir.

Yine bu düzenlemeye uygun olarak Sağlık Bakanlığı Personeline Karşı İşlenen Suçlar Nedeniyle Yapılacak Hukuki Yardımın Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik⁶² yayımlanmıştır. Ancak 663 sayılı KHK'ye uygun olarak yayımlanan Sağlık Bakanlığı Personeline Karşı İşlenen Suçlar Nedeniyle Yapılacak Hukuki Yardımın Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, sağlık personelinin, idarenin hukuksal himayesinden istifade edebilmesini belirli şartlara bağlamıştır. Buna göre⁶³:

a) Sağlık hizmeti sunumu sırasında veya bu görevlerinden dolayı personele karşı kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiilin gerçekleştirilmiş olması.

b) İlgilinin veya kanuni mirasçılarının talepte bulunması.

⁶² RG., 28.04.2012, sy. 28277. Sağlık Bakanlığı Personeline Karşı İşlenen Suçlar Nedeniyle Yapılacak Hukuki Yardımın Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, sadece Sağlık Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarında çalışmakta olan personeli kapsamaktadır. Üniversite hastanelerinde çalışmakta olan sağlık personelinin hukuki yardımdan faydalanabileceği, 663 sy. KHK m. 54'te yer almasına rağmen, bu konuda özel bir yönetmelik çıkarılmamıştır. Çünkü üniversitelere bağlı hukuk müşavirlerinin doğrudan bağlı oldukları düzenleme 659 sayılı KHK'dir. Her ne kadar 663 sayılı KHK, sağlık çalışanları ile ilgili özel bir düzenleme yapmış olsa da, üniversiteler bakımından bu yetkinin nasıl kullanılacağını ayrıntısıyla düzenlememiştir. Bu konuda bize göre üniversite hukuk müşavirlerinin sağlık çalışanlarına bireysel olarak hukuki yardımda bulunabilmesi, 663 sy. KHK'deki düzenlemeye rağmen hala belirsizliğini korumaktadır.

⁶³ Sağlık Bakanlığı Personeline Karşı İşlenen Suçlar Nedeniyle Yapılacak Hukuki Yardımın Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesi.

c) İlgili personelin soruşturma safhasında şüpheli, kovuşturma safhasında ise sanık durumunda bulunmaması gerekmektedir.

Belirtilen şartların yerine getirilmesi durumunda kurum hukuk müşavirleri, çalışanlara doğrudan hukuki yardımda bulunabilecektir. Fakat bu durum ayrı bir sorunu gündeme getirmektedir. Buna göre, merkezi idare ve yerinden yönetim kuruluşlarında yeterli sayıda hukuk müşavirinin bulunmaması, hukuk müşavirlerinin mevzuat gereğince başta kurumun kendi yapısını ilgilendiren dava, icra takibi, müşavirlik hizmetleri gibi birçok ayrı görevi icra etmektedir. Hukuk müşavirlerine bu çeşitli görevlerinin yanı sıra, personellerin isnat ve iftiralara karşı korunması hakkı kapsamında avukatlık hizmeti sunma görevi verilmesi durumunda, verilen bu hizmetin yeterli ve etkin olamayacağı kuşkusuzdur. Bu nedenle hem personelin hakkını korumak, hem de nitelikli avukatlık hizmeti temin edebilmek açısından, hukuk müşavirlerinin mali ve özlük hakları iyileştirilmeli, sayılarının artırılmalı ya da idarece kurum dışı avukatlık hizmeti satın alınması yoluna gidilmelidir⁶⁴.

1. İdarenin İsnatta Bulunanlar Hakkında Kamu Davası Açılmasını Cumhuriyet Savcılığından İstemesi

Memurlarla ilgili olarak yapılan ihbar ve şikâyetlerin garaz veya mücerret hakaret için uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı soruşturma ve yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda anlaşılırsa, isnatta bulunanlar hakkında merkezde memurun en büyük amiri, illerde valiler kamu davası açılmasını cumhuriyet savcılığından istemelidir. Böyle bir durumda memurun ayrıca talep etmesine gerek olmaksızın, belirtilen mercilerin re'sen harekete geçerek, ihbarda bulunan ve soruşturma/kovuşturmayaya sebep olanlar aleyhine kamu davası açılmasını sağlaması gerekir. Bir diğer ifadeyle, müfteri hakkında iftira davası açılması için memurun müracaat ve şikâyetine gerek yoktur, idare bu görevi yerine

⁶⁴ Kamuda çalışan avukatlara ilişkin bkz. Dalkılıç, E. E., "Kamu Avukatlarının Türk İdare Hukuku Açısından Dikkate Alınması Gereken Sorunları", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 124, 2016, s. 305-322; Yılmaz, E., "Kamuda Çalışan Avukatlar", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 57(3), 2008, s. 733- 751.

getirme zorunluluğundadır⁶⁵. İdare belirtilen alanda bağlı yetki içindedir⁶⁶. Bu nedenle idarenin söz konusu yükümlülüğüne aykırı davranması halinde, kusur sorumluluğu gündeme gelecektir. Zira DMK'de açık bir şekilde idarelere, isnat ve iftiraya uğrayan memurunu koruma yükümlülüğü getirilmiş ve idare aktif bir pozisyonun içerisine sokulmuştur. Nitekim Danıştay'ın bu konuda belki de emsal nitelikte olan şu ana kadar temin edebildiğimiz tek kararında:

“...İdarenin bağlı yetki ile zorunlu olduğu işlem ve eylemleri yapmaktan kaçınmasının ve yasalarla düzenlenen idari bir hizmeti hiç işletmemesinin hizmet kusurunu oluşturduğu, davacı tarafından hakkında yapılan asılsız isnat ve iftiralara dayalı haberler üzerine gazeteler ile ilgili gerekli yasal işlemlerin yapılması talebiyle davalı idareye yaptığı başvurunun, bu konuda kişisel dava açılması gerektiğinden bahisle reddine ilişkin cevabi yazı üzerine bakılan davanın açıldığı; yukarıda anılan mevzuat hükmü uyarınca gazetelerde davacının ismi belirtilerek yapılan haberlerin asılsız isnatlar olduğunun Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerince düzenlenen soruşturma raporu ile sabit olduğu göz önüne alındığında davalı idarenin anılan gazeteler hakkında suç duyurusunda bulunmayarak hizmet kusuru işlediği, bir kamu görevlisinin asılsız olduğu sabit olan ve toplumun husumetini çekecek nitelikte gerçek dışı isnatlara karşı korunmadığı bellidir. Bu nedenle de davacının duyduğu elem ve üzüntüden dolayı oluşan manevi zararının karşılanması gerekir...”⁶⁷

gereğçelerine yer verilmiştir.

⁶⁵ Onar, s. 1254.

⁶⁶ Atay, E. E., İdare Hukuku, Ankara, Turhan Kitabevi, 2016, s. 907; ... *davacının 657 sayılı yasanın 25. maddesi gereğince Devlet tarafından isnat ve iftiralara karşı korunmaya alınmasının gerekmesine karşın...*”DSD., 1.6.1988, E. 1988/1262, K. 1988/1785, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

⁶⁷ D2D., 20.12.2004, E. 2004/2624, K. 2004/1641, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

Memurlar hakkında görevi sebebiyle yapılan isnat ve iftiralar, 4483 sayılı Kanun kapsamına girmeyen⁶⁸ bir suçtan kaynaklanıyorsa ve bu suçun asılsız olduğu soruşturma ve yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda anlaşılırsa, DMK'nin 25. maddesi gereği idarenin ihbarda bulunan hakkında kamu davası açılmasını Cumhuriyet Savcılığından istemesi gerekmektedir. Ancak memura isnat edilen suç, 4483 sayılı Kanun kapsamına girmekte⁶⁹ ise ve bu suçun asılsız olduğu soruşturma ve yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda anlaşılırsa, memur hakkında DMK m. 25 hükmü de geçerli olmakla birlikte, 4483 sayılı Kanun m. 15 gereği Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kendiliğinden ilgililer hakkında soruşturma başlatması gerekmektedir. Her hâlükârda, iftira suçu görevi sebebiyle memura atfedilmişse memurun isnat ve iftiralara karşı korunması idarenin yükümlülüğüdür⁷⁰.

D. Medya Yoluyla Memurlara Yapılan Hakaret ve İftiralara Karşı Korunma

Günümüzde memurlar aleyhine adli veya idari mercilere yansıyan haksız şikâyetlerden daha çok, yazılı (gazete, dergi vs.), görsel-işitsel (televizyon, haber siteleri vs.) medya araçları yahut da en yaygın haliyle

⁶⁸ 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu m. 17/1 uyarınca; 3628 sayılı Kanun'da ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nda yazılı suçlarla, irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmi ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaz. Ayrıyeten özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olan kişiler ile suçun niteliği yönünden kanunlarda gösterilen soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olan suçlar da kapsam dışıdır.

⁶⁹ 4483 SK m. 2: " Bu Kanun, Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında uygulanır. / Görevleri ve sıfatları sebebiyle özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olanlara ilişkin kanun hükümleri ile suçun niteliği yönünden kanunlarda gösterilen soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin hükümler saklıdır. / Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali genel hükümlere tabidir. / Disiplin hükümleri saklıdır. / (Ek: 2/1/2003-4778/33 md.) 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 243 ve 245 inci maddeleri ile 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 154 üncü maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında açılacak soruşturma ve kovuşturmalarda bu Kanun hükümleri uygulanmaz."

⁷⁰ Memur hakkında isnat edilen suçtan aklansa dahi, idarenin kanaatiyle "memura duyulan güvenin sarsılması nedeniyle" görev yeri değişikliği kararını, Danıştay isnat ve iftiralara karşı korunma hakkı kapsamında hukuka aykırı bulmuştur. DSD., 1.6.1988, E. 1988/ 1262, K. 1988/ 1785, <https://memurunyeri.com/2012-08-19-18-24-50/yargi-kararlari/108-memur-haklari/159-memurun-isnat-ve-iftiralara-karsi-korunmasi.html>, erişim tarihi: 9.2.2019.

sosyal medya (twitter, google, youtube, facebook, instagram vs.) mecraları kullanılarak itibarsızlaştırma davranışında bulunmaktadır. Memurların icra ettikleri görevler nedeniyle manevi şahsiyet kavramının unsurları olan onur, şeref ve haysiyetleri, nadiren belli fakat çoğunlukla da kimliği belirsiz kişilerce hedef alınmaktadır. Son yıllarda bir hâkim yapmış olduğu yargılamadan veya verdiği bir karardan, bir müfettiş yürüttüğü idari soruşturmada, bir öğretmen veya öğretim üyesi ise derste anlatmış olduğu şeylerden veya verdiği sınav notlarından dolayı medya üzerinden yıpratılmalara, güncel tabiriyle algı operasyonlarına maruz kalabilmektedir. Bu isnatlar, kimi zaman memurların özel hayatlarına ilişkin konularda, kimi zaman da hedef alınan kişiyi terör örgütleri ile ilişkilendirilerek memur aleyhine kamuoyu oluşturmak niyetleriyle yapılmaktadır. Belirtilen mecrada, ilgili kamu personelinin manevi kişiliği tartışılmakta olduğundan, kendisini nasıl koruyabileceği, iş istencini nasıl diri tutabileceği konularında idarenin gerekli gözetim ve muhafaza yükümlülüğünün bulunduğu, bize göre DMK'nin 25. maddesinin lâfzî yorumundan olmasa da amaçsal yorumundan çıkarılabilir. Bu manada memurun isnat ve iftiralara karşı korunması ilkesinden kast edilen koruma sadece yargısal ölçekte değil; kamuoyuna karşı korunma olarak⁷¹ da değerlendirilebilmelidir⁷². Zira burada düşünülmesi gereken temel konu, 'memur yetkili olduğu görevi icra etmeseydi, ismi bu şekilde şikâyete veya itibarsızlaştırmaya konu edilecek miydi?' sorusudur. Eğer görev ilişkisi olmasaydı, memur açık hedef haline gelmeyecek idiyse memurun her türlü korumaya muhatap haline gelmesi bize göre zaruridir. Bu konuda Türk Hukuku'nda koruma, internet yoluyla yapılan saldırılara ilişkin 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun⁷³ ile yazılı basın organlarının gerçek dışı ya da karalama amacı ile yaptık-

⁷¹ Kamuoyuna karşı korunmanın yanı sıra memurların diğer memurların fiziksel, sözel ya da duygusal (mobbing) saldırılarına karşı korunmaları da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Dürr, H. ve H. Dürr, Beamtenrecht, Münster, 2009, s. 41; OLG StuttgartNVwZ-RR 2003, s. 715.

⁷² BVerwG NJW 1960, 1538.

⁷³ 5651 sK m. 9/ 1: "İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini de isteyebilir".

ları yayınlara ilişkin olarak 5187 sayılı Basın Kanunu⁷⁴ ile özel televizyon kanallarının ihlallerine karşı ise 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun⁷⁵ yoluyla sağlanmaktadır. İfade edilen farklı kanun düzenlemelerinin kişilere sağlamış olduğu haklar çerçevesinde kurumlar, kendi hukuk müşavirlikleri veya anlaşmalı oldukları vekilleri marifeti ile kurumun kendisinin ve çalışanlarının şeref, onur ve haysiyetini koruyucu tedbirleri almak zorundadır.

Memurların isnat ve iftiralara karşı korunmasının bize göre artık en güncel ve tartışmalı sahası, medyadır. Belirtilen alanda, idarenin nasıl bir koruma mekanizması geliştireceği, kendi personelini hangi yöntemlerle muhafaza altına alabileceği tartışılmalıdır. Çünkü uygulamada idarelerin kendi personelini kişisel olarak hedef alan mesnetsiz, soyut ve tezyif edici davranışlara karşı buldukları suç duyuruları veya hukuksal girişimler, adli mercilerce doğrudan kurumu ilgilendirmediği gerekçesi ile reddedilmektedir. Böyle bir durumda ise idarenin memura karşı asli yükümlülüklerinden birisi olan isnat ve iftiralara karşı koruma hakkı, anlamsız hale gelmektedir. İfade edilen nedenle de konu hakkında yasal düzenleme yapılması gereklidir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çeşitli kanunlarda memurlar ve diğer kamu görevlilerinin isnat ve iftiralara karşı korunmasına yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Zira

⁷⁴ 5187 sK m. 14/ 1: “Sürelî yayınlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde, bundan zarar gören kişinin yayım tarihinden itibaren iki ay içinde göndereceği suç unsuru içermeyen, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmayan düzeltme ve cevap yazısını; sorumlu müdür hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, günlük süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde, diğer süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç günden sonraki ilk nüshada, ilgili yayımın yer aldığı sayfa ve sütunlarda, aynı puntolarla ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır”.

⁷⁵ 6112 sK m. 18/ 1: “Gerçek ve tüzel kişiler, kendileri hakkında şeref ve haysiyetlerini ihlâl edici veya gerçeğe aykırı yayım yapılması hâlinde, yayım tarihinden itibaren altmış gün içinde, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmamak ve suç unsuru içermemek kaydıyla, düzeltme ve cevap yazısını ilgili medya hizmet sağlayıcıya gönderir. Medya hizmet sağlayıcılar, hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç yedi gün içinde, cevap ve düzeltmeye konu yayımın yapıldığı saatte ve programda, izleyiciler tarafından kolaylıkla takip edilebilecek ve açıkça anlaşılacak biçimde düzeltme ve cevabı yayımlar. Düzeltme ve cevap hakkı doğuran programın yayından kaldırıldığı veya yayıma ara verildiği durumlarda, düzeltme ve cevap hakkı, yedi günlük süre içinde anılan programın yayım saatinde kullanılır. Düzeltme ve cevaptan, buna neden olan yayım belirtilir”.

memurların görevlerini doğru ve tarafsız bir şekilde yerine getirebilmesi için görevi dolayısıyla karşılaşabileceği her türlü haksız suçlama ve iftiralara karşı korunması gerekmektedir. Özellikle DMK'nin 25. maddesi, memurun haksız isnat ve iftiralara karşı korunması amacıyla yapılan bir düzenlemedir. İsnatta bulunanların haksızlığının Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülecek soruşturma veya mahkemece yürütülecek yargılama sonucunda sabit olmadığı ortaya çıkar ise suç duyurusunda bulunulması zorunludur. Söz konusu madde mahiyeti itibariyle idareye takdir hakkı tanımamaktadır. Bu durum isnada uğrayan memurlar için bir hak olduğu gibi, idare için de bir yükümlülüktür. İsnat ve iftiralara karşı korunma hakkı kapsamında genel olarak değerlendirmelerimiz şu şekildedir:

1. Memurları korumak amacıyla öngörülen isnat ve iftiralara karşı korunma hakkının uygulamada yeterince etkili olduğu ve memurların bu haktan etkin bir şekilde faydalandığı söylenemez. Zira yapılan ihbar ve şikâyetlerde 'garaz veya mücerret hakaret' özel kastının olduğunu ve iftira fiilini niteliği itibariyle ispatlamak çok zordur. İftira fiilinin niteliği itibariyle ispatının zor olması nedeniyle bu suça maruz kalan kamu görevlisi, masum olmasına rağmen idari veya adli müeyyidelerle karşı karşıya kalabilmektedir. Ayrıca idareler kendisine bir yükümlülük olarak kanunen verilmesine rağmen, isnat ve iftira iddiasıyla vatandaşları yargı önüne götürmede genel olarak isteksiz davranmaktadır.

2. Memurun haksız bir şekilde itham edilmesi halinde memura nasıl bir hukuki destek sağlanacağı konusunda somut ve sistematik bir yasal düzenleme yoktur.

3. DMK m. 25 hükmü, sadece memur hakkında açılan ceza soruşturmalarını kapsamaktadır. Ancak memurun disiplin sorumluluğunu, mali sorumluluğunu, kişisel idari para cezası veya mali yaptırımlara çarptırılması durumlarını kapsamına dâhil etmemektedir.

4. Memurlar hakkında dilekçe veya bilgi edinme hakkının kullanılması adı altında, bilgi veya görüş istemeden daha ziyade şikâyet yolu işletilmektedir. Ülkemizde ise bu tip başvuruları elimine eden, bir ön

komisyon bulunmamaktadır. Yapılan başvuruları ayırt etmeksizin doğrudan ilgili idarelere gönderilip, inceleme veya soruşturma açılması, gerek kamu personelinin gerekse de idarelerin kurumsal yapısının yavaşlamasına ve motivasyon kaybetmesine neden olmaktadır. Bunun yerine bilgi edinme başvurularının derecelendirilmesi, ön değerlendirmeye tabi tutulması, şikâyet talepli başvurularda ise şikâyetin sebebi, olayın işleniş biçimi, hangi memurun hangi sebeple suçlu görüldüğü gibi hususların dilekçelerde açık olmasına dikkat edilmelidir.

5. Memurun yaptığı görev nedeniyle, şahsını, ailesini hedef alan haber ve paylaşımların doğruluğu tahkik edildikten sonra, memurun kişisel varlığını zedeleme gayesiyle yapılan bildirimlere karşı idarenin ilgili mevzuat hükümleri yardımıyla aktif koruma içerisinde olması gerekir.

6. İsnat ve iftiralara karşı korunma hakkının tam olarak hangi saldırılara karşı ve ne gibi bir koruma yöntemiyle temin edileceği yasal düzenleme ile yeniden tayin edilmeli ya da bu konuya ilişkin olarak en azından koruma usulünü tespit eden bir düzenleyici işlem yapılmalıdır.

7. İsnat ve iftiralara karşı koruma hakkı kanun maddesi olarak kâğıt üzerinde kalmamalı, uygulamada da aktif bir şekilde işletilmelidir. İdarelerin bu hakkı icra etme konusunda serbest değil; bağlı yetki içerisinde oldukları hatırlatılmalıdır. Bu konuda ilgili memurun başvuruda bulunması beklenmemeli, idare yükümlülüklerini re'sen yerine getirmelidir.

KAYNAKÇA

Akgüner, T. ve Berk K. (2017). İdare Hukuku, İstanbul: Der Yayınları.

Akıncı, M. (2017) *Danıştay Kararları Işığında İdarenin Gözetim ve Denetim Görevi*, İstanbul: Legal Yayınevi.

Akyılmaz, B. (2017). “Türk Hukukunda Kamu Görevlilerinin Devlete Sadakat Yükümlülüğü”.*Danıştay ve İdari Yargı Günü 149. Yıl Sempozyumu*, 15-34.

Akyılmaz, B., M. Sezginer ve C. Kaya (2018). *Türk İdare Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi.

Artuk, M. E., A. Gökçenve A. C.Yenidünya (2015). *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Atay, E. E. (2016). İdare Hukuku. Ankara: Turhan Kitabevi.

Aydın, D. (2013). “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19(2), 879-918.

Bakırcı, F. ve Ş. İba (2017).*Gerekçeli ve Notlu 1982 Anayasası (2017 Değişiklikleri, Cumhurbaşkanlığı Geri Gönderme Gerekçeleri ve Anayasa Mahkemesi Kararları Dâhil Bütün Değişiklikler ve Gerekçeleriyle)*.Ankara: Turhan Kitabevi.

Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi’nin 7.9.1964 tarih, 71 - 2200/3844 sayılı, TBMM 977 sıra sayılı Devlet Memurları Kanunu Gerekçesi, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c042/mm__01042129ss0977.pdf, (29.12.2018).

Boz, S. S. (2014).*Memur Yargılamasında İzin ve İtiraz Süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Çağlayan, R. (2003).“Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanunun Hakkında Bir Değerlendirme”*Atatürk Üniversitesi Erzincan Fakültesi Dergisi*, 7(1-2), 105-128.

Çetin, E. (2000).*Ceza Hukukunda Memur ve Memur Suçları*. Ankara: Eda Matbaacılık.

Çiçek, İ. (2008).*Gereççeli-Açıklamalı-İçtihatlı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında 4483 Sayılı Kanun*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınevi.

Dalkılıç, E. E. (2016). “Kamu Avukatlarının Türk İdare Hukuku Açısından Dikkate Alınması Gereken Sorunları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 124, 305-322.

Droege, M. (2014). “Das Alimentationsprinzip in Zeiten der Schuldenbremse”, *LKRZ*.

Dürr, H. ve H. Dürr (2009). *Beamtenrecht*,Münster.

Ersöz, A. K. (2016).“Devlet Memurlarının Siyaset Yapma Yasağı ve Değerlendirilmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 26(7), 71-104.

Gökcan, H. T. ve M. Artuç (2008).*Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılaması)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Gökçen, A., M. Balcı, M. E. Alşahin ve K. Çakır (2018).*Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Gözler, K. (2009).*İdare Hukuku II*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Güçlü, Y. (2009).*Devlet Memurunun El Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Günay, F. (2006).“Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin İsnat ve İftiralara Karşı Korunması”, *Vergi Sorunları Dergisi*, 218, 1-7.

Günday, M. (2017).*İdare Hukuku*. Ankara: İmaj Yayınevi.

Hartmann, B. (2014). “Landesgrundrechteund Alimentationsprinzip”, *NWVBl*.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c3c6b97a480d4.88003831, (14.1.2019).

<https://memurunyeri.com/2012-08-19-18-24-50/yargi-kararlari/108-memur-haklari/159-memurun-isnat-ve-iftiralara-karsi-korunmasi.html>, (9.2.2019)

Karahanogulları, O. (2015).*İdarenin Hukukla Kavranması: Yassallık ve İdari İşlemler (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme)*. Ankara: Turhan Kitabevi .

Kaya, C. (2017). “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kamu Görevlilerinin Sadakat Yükümlülüğü”, *Danıştay ve İdari Yargı Günü 149. Yıl Sempozyumu*.

Koca, M. ve İ. Üzülmez (2017).*Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Koloş, U. (2014). “Türk Hukukunda İsnadın İspatı Hakkının Çok Boyutlu Hukuk Kavrayışı Bakımından Analizi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 72(1), 627 - 672.

Malkoç, İ. (2000).*Açıklamalı- Gerekçeli Memur Yargılaması 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun*. Ankara: Sözkesen Matbaacılık.

Onar, S. S. (1966).*İdare Hukukunun Umumi Esasları II*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

Özgenç, İ. (2017).*Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Pınar, İ. (2006).*Devlet Memurları Kanunu Şerhi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sancakdar, O., E. Us, M. Turhan Kasapoğlu, L. B. Önüt ve S. Seyhan (2018).*İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Schnellenbach, H. (2013).*Beamtenrecht in der Praxis*, Münih.

Selçuk, S. (1997). *Memur Yargılaması Hakkında*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.

Serttaş, A. T. (2018).*Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu TCK m.267*.Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sönmez, A. S. (2016).*Türk Ceza Kanunu'nda İftira Suçu*. Ankara: Hâkim Yayınları.

Tezcan D., M. R. Erdem ve R. M. Önok (2018).*Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*.Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ünver, Y. (2016).*TCK'da Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yenerer Çakmut, Ö. (2017). “Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi Suçu (TCK m.121)”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(1), 45-55.

Yılmaz, E. (2008). “Kamuda Çalışan Avukatlar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(3), 733- 751.

Yurtcan, E. (2015). *Yargıtay Kararları Işığında İftira Suçu*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.